

Memo

Aan Commissie voor de m.e.r.

Van Robbert Wolf en Chris Moes

Kopie aan

Onderwerp **Aanvullende informatie m.b.t. meeuwen MER Maasvlakte 2**

Actie Ter informatie

Havenbedrijf Rotterdam N.V.

Datum 13 november 2017

Telefoon

Fax

E-mail

De Commissie voor de milieueffectrapportage ('Commissie') merkt in haar advies op dat in het concept MER Bestemmingsplan Maasvlakte 2 (2018) vermeld is dat het Havenbedrijf ervoor zorgt dat in het havengebied broedgelegenheid voor ca. 25.000 paar van de Kleine Mantelmeeuw beschikbaar is. De Commissie vraagt zich af of daarvoor gronden op MV2 gereserveerd zijn. In het MER (deel B, pag. 249 en pag. 267) wordt daarvoor verwezen naar het Faunabeheerplan meeuwen 2015 - 2020. In dat plan is onder andere vermeld dat voor ca. 25.000 broedparen in totaal ca. 170 ha broedgebied benodigd is. Het plan vermeldt voorts: *"Op termijn, wanneer de Slufter volledig zal zijn gevuld, komt dit gebied in aanmerking als permanente broedlocatie. Op de korte termijn is op de Maasvlakte II voldoende ruimte gereserveerd voor broedende meeuwen, alsook op enkele restgebieden van Maasvlakte I. Op Maasvlakte II zijn op deze terreinen ook maatregelen uitgevoerd om de aantrekkelijkheid voor broeden te vergroten: aanbrengen oneffenheden, zoet water en nestmateriaal."*

De Commissie merkt naar aanleiding daarvan op dat het concept-MER, noch het Faunabeheerplan informatie geven over:

- het besluit waarin de eindbestemming van de Slufter locatie is vastgelegd, inclusief de inrichting gericht op het functioneren van het gebied als broedhabitat voor meeuwen;
- op welk moment deze locatie beschikbaar gaat komen en hoe zich dat verhoudt tot het teruglopen van geschikte locaties op MV2.

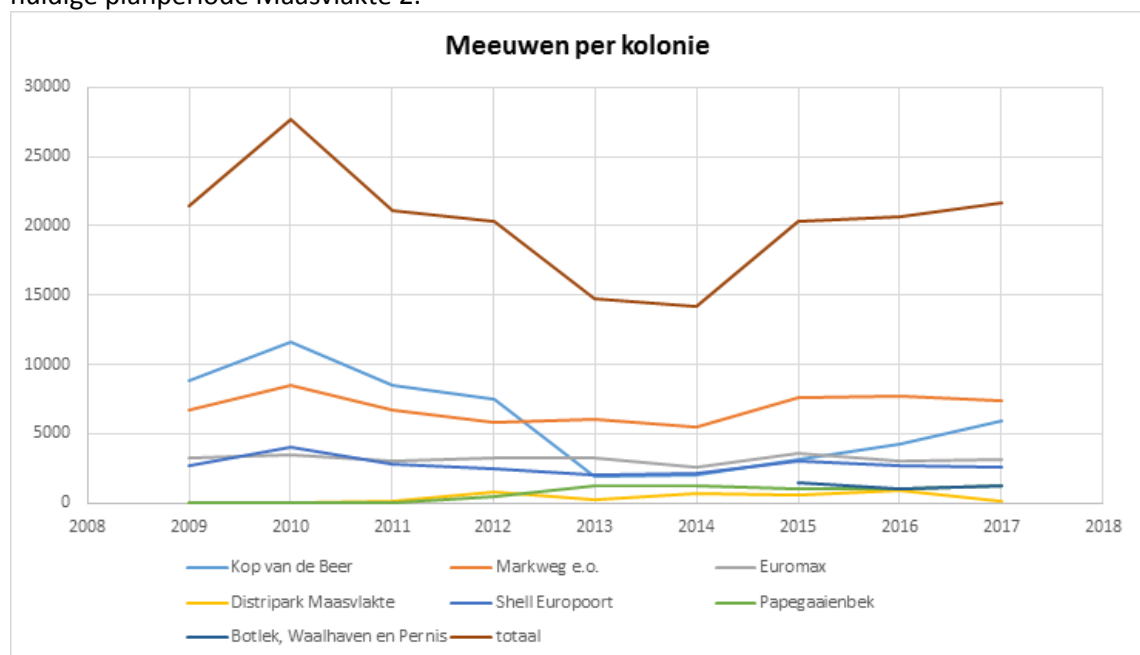
De Commissie acht het essentieel dat aannemelijk wordt gemaakt dat op korte en langere termijn voldoende oppervlak voor broedplaatsen beschikbaar is, teneinde een duurzame staat van instandhouding van de soort te waarborgen. De Commissie geeft daarom in overweging de navolgende stappen te doorlopen om in de benodigde informatie te voorzien.

- 1) in beeld brengen van het aantal meeuwen dat op korte en langere termijn in het totale havengebied kan broeden,
- 2) de ecologische eisen die meeuwen stellen aan broedlocaties,
- 3) nadere beoordeling van de actuele en de benodigde bijdrage van het totale havengebied aan de landelijke, provinciale en regionale staat van instandhouding,
- 4) de benodigde bijdrage van Maasvlakte 2 op kortere en langere termijn om een duurzame staat van instandhouding te bereiken,

- 5) de wijze waarop de duurzame staat van instandhouding op korte en langere termijn gewaarborgd kan worden en
- 6) de rol van monitoring daarbij.

Deze stappen worden hierna doorlopen. Alvorens deze stappen te doorlopen wordt opgemerkt dat de Kleine Mantelmeeuw tot op heden vrijwel niet op Maasvlakte 2 broedt, hoewel daartoe in overleg met natuurorganisaties na ingewonnen advies omvangrijke broedlocaties op Maasvlakte 2 zijn ingericht. Het is anderzijds ook niet de bedoeling en waarschijnlijk ook niet mogelijk om broedgelegenheid voor 25.000 paren op Maasvlakte 2 of de Slufter te realiseren. Er is en blijft veel broedgelegenheid in de gehele haven en het gebruik van Maasvlakte 2 of de Slufter laat zich niet dwingen.

In Figuur 1 zijn de totale aantallen en de verdeling van de grote meeuwensoorten *als groep* voor de belangrijkste kolonies in het havengebied weergegeven. Het aandeel van de Kleine Mantelmeeuw is ca. 90% van de totalen. De waarnemingsperiode valt ongeveer samen met de huidige planperiode Maasvlakte 2.

Figuur 1 - Aantallen van de grote meeuwensoorten (Kleine Mantelmeeuw, Zilvermeeuw en Stormmeeuw) in de belangrijkste broedkolonies¹

¹ Voor de totale aantallen van Kleine Mantelmeeuw, zie Figuur 2 en 3.

De kern van de broedgebieden ligt in het westelijk deel van de Europoort (Markweg , Kop van de Beer en Shell Europoort) en op de noordzijde van Maasvlakte 1 (Euromax). De verdeling is afgerond als volgt²:

Maasvlakte 1: 34%
Europoort: 62%
Botlek: 4%

De kolonies Euromax en Distripark behoren tot de zgn. Maasvlaktepopulatie, ten westen van het Beerkanaal. De andere kolonies bevinden zich ten oosten van het Beerkanaal (Europoort en Botlek), met uitzondering van de kolonie op Papegaaienbekeiland.

In 2013 en 2015 is op de Kop van de Beer een groot uitgeefbaar terrein broedvrij gehouden in verband met een geplande ingebruikname, die uiteindelijk niet doorging. Het betrokken terrein is in 2015 halverwege het broedseizoen weer vrijgegeven als potentieel broedgebied. Dat is zichtbaar in de tellingen, de aantallen zijn in 2017 voor een groot deel hersteld. De voor dit soort ontwikkelingen ingerichte broedlocaties op Maasvlakte 2 zijn tijdens het gehele proces volledig ongebruikt gebleven.

Gezien de ervaringen is het de verwachting dat de opvangfunctie van Maasvlakte 2 voor het gebied ten oosten van het Beerkanaal beperkt is. Daarvoor zijn goede redenen. De Kleine Mantelmeeuw is een honkvaste koloniebroeder die in groepen foerageert. Uit ringonderzoek is gebleken dat het om twee hoofdpopulaties gaat, die zich kenmerken door een duidelijk verschil in foerageergedrag. De populatie ten *westen* van het Beerkanaal broedt op de Maasvlakte en foerageert voornamelijk op zee. De populatie ten *oosten* van het Beerkanaal broedt met name in de Europoort en foerageert voornamelijk landinwaarts. Daartussen treedt weinig verschuiving op. Er is bovendien veel onbenutte broedgelegenheid aan beide zijden van het Beerkanaal, ook binnen bestaande kolonies. Bij verstoring zoeken de dieren de veiligheid van nabije kolonies.

Een en ander betekent dat Maasvlakte 2 in hoofdzaak een overloopfunctie voor Maasvlakte 1 zal hebben en dat het inrichten van tijdelijke locaties op uitgeefbaar terrein heroverweging verdient, omdat dat uiteindelijk weer nieuwe verplaatsingen noodzakelijk zal maken.

Bovenstaande inzichten waren nog niet zo ver ontwikkeld toen over het Beheerplan en het experiment met de broedplaatsen op Maasvlakte 2 werd besloten. Het zijn juist de daarmee verzamelde informatie en een systematische heroverweging die nu beter inzicht geven. Aan de hand van de door de Commissie geadviseerde stappen wordt e.e.a. hierna verder toegelicht.

Stap 1 (en 2) – Broedgelegenheid. De Kleine Mantelmeeuw heeft een voorkeur voor zandige terreinen met een open vegetatiestructuur, bij voorkeur in de luwte van bijvoorbeeld een

² Data 2017. Bron: Staro Natuur & Buitengebied.

richel of object. Maar ook andere terreintypen met een vergelijkbare (kale) structuur worden benut, zoals daken, verlaten parkeerplaatsen en andere vegetatiearme oppervlakken. Ook terreinen zonder vegetatie, zoals grind of asfalt worden gebruikt als broedgebied. Het gaat in het havengebied onder andere om leidingstroken, berm, verlaten parkeerplaatsen, opslagplaatsen van ijzererts en daken van loodsen. In de hierna volgende berekeningen worden alleen onverharde terreindelen meegenomen (als ondergrensbenadering).

Omdat broeden binnen inrichtingen niet altijd gewenst is en niet gestimuleerd wordt, worden de mogelijkheden binnen inrichtingen ook niet meegenomen in de hierna volgende berekeningen (eveneens een ondergrensbenadering). In bijlage 1, 2 en 3 zijn de in de bestemmingsplangebieden Europoort, Maasvlakte 1 en Maasvlakte 2 potentiële broedlocaties buiten uitgeefbare terreinen weergegeven. In meer oostelijke plangebieden bevinden zich ook geschikte broedlocaties, zij het in mindere mate. Deze blijven hier verder ook buiten beschouwing. Bij deze uitgangspunten zijn de oppervlakken potentiële broedlocaties in de plangebieden met de grootste broedlocaties als volgt:

Maasvlakte 1:	269 ha.
Europoort:	<u>307</u> ha.
Totaal:	576 ha.

Voor de grotere potentiële broedgebieden, zoals op de buitentaluds van de Slufter, is in de betrokken bestemming bepaald dat in de periode dat de vogels tot broeden komen geen versturende activiteiten toegestaan zijn. Nadat de vogels tot broeden zijn gekomen zijn ze beschermd op grond van de Wet natuurbescherming. In voorkomende gevallen worden eventuele aanleg- en onderhoudswerkzaamheden uitgesteld.

Maasvlakte 2 voegt daar nog een 246 ha aan toe, excl. de ingerichte locaties op uitgeefbaar terrein. Bij elkaar is 822 ha beschikbaar. Uit een in opdracht van het Havenbedrijf en Faunabescherming uitgevoerd onderzoek³ blijkt voorts dat, rekening houdend met andere meeuwensoorten, kan worden uitgegaan van gemiddeld ca. 150 nesten per ha. Dat komt voor de drie genoemde plannen overeen met een potentiële broedplaatscapaciteit buiten de inrichtingen van afgerond 123.000 broedparen, wat meer is dan gehele Nederlandse broedpopulatie (zie Figuur 2)⁴. Zonder Maasvlakte 2 is de potentiële capaciteit nog altijd ruim 86.000 broedparen.

Op basis van de voorgaande informatie en inzichten wordt nu geconcludeerd dat zowel het experiment met de broedgebieden op Maasvlakte 2 als beschikbaarheid van de (te zijner tijd afgedekte bovenzijde van de) Slufter naar huidig inzicht niet noodzakelijk zijn voor het accommoderen van 25.000 broedparen in het havengebied. Het inrichten van nieuwe locaties levert ook in de praktijk geen aanwijsbare bijdrage. Gezien het weinig stuurbaar

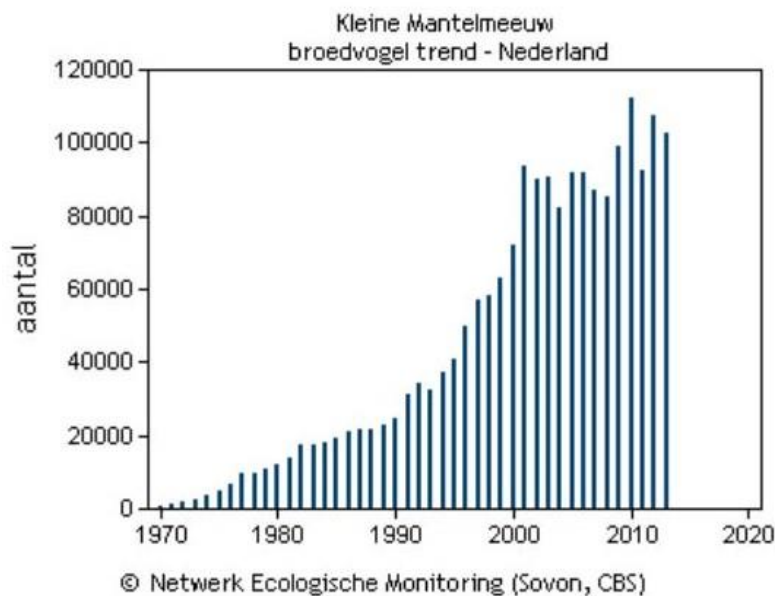
³ Heinis & Baptist, 2012

⁴ <https://www.sovon.nl/nl/soort/5910>

verplaatsingsgedrag van de vogels is het waarschijnlijk beter om herhaalde verplaatsingsopgaven te voorkomen. Dat betekent dat uitgeefbaar terrein in de toekomst niet meer de voorkeur moet hebben bij nieuwe pogingen tot het inrichten van broedlocaties.

Stap 3 – Staat van Instandhouding. Hoewel de eerste broedparen Kleine Mantelmeeuw al in 1926 in Nederland zijn waargenomen, begon het aantal pas vanaf 1970 echt te stijgen. De aantallen zijn met name vanaf 1990 sterk toegenomen. De Staat van Instandhouding is met ca. 110.000 broedparen gunstig, zeker in historisch perspectief.

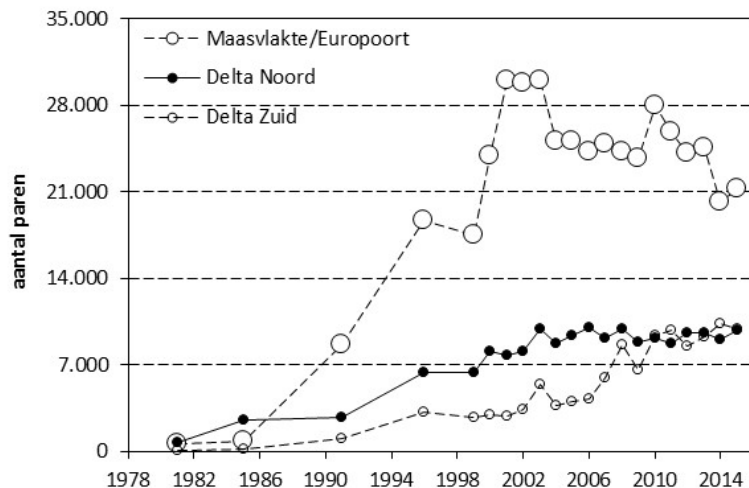
Beoordeling Staat van Instandhouding Kleine Mantelmeeuw als broedvogel ⁴				
Populatie	Verspreiding	Leefgebied	Toekomst	Eindoordeel
gunstig	gunstig	gunstig	gunstig	gunstig

Figuur 2 – Landelijke trend broedgevallen van de Kleine Mantelmeeuw ⁴

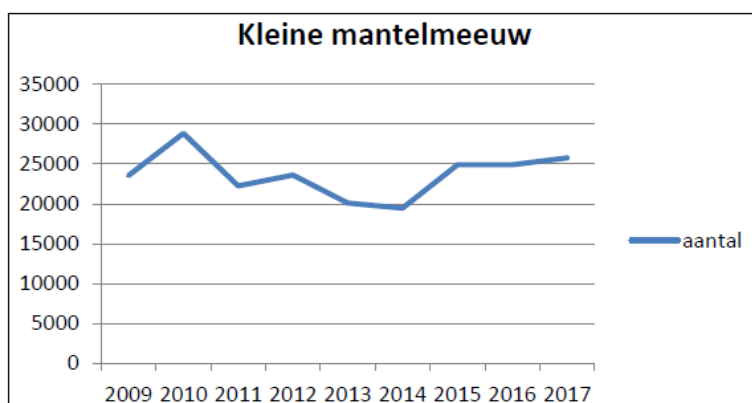
De regionale (Delta) populatie bedraagt ca. 40% van de landelijke populatie. De regionale Staat van Instandhouding is eveneens gunstig, wat blijkt uit tellingen in opdracht van Rijkswaterstaat⁵:

⁵ Fijn et al., in voorbereiding op basis van jaarlijkse kustbroedvogelmonitoring Rijkswaterstaat.

Figuur 3 – Regionale trend broedgevallen van de Kleine Mantelmeeuw

De huidige behoudsdoelstelling van 25.000 broedparen voor het havengebied is destijds in 2009 in overleg tussen het havenbedrijf en Faunabescherming bepaald. Met uitzondering van de periode waarin een deel van de Kop van de Beer broedvrij werd gehouden wordt die doelstelling over het algemeen wel gehaald. De bedoeling was dat de dieren in die periode zouden uitwijken naar de aangelegde broedlocaties en de verstoringsvrij gehouden terreinen. Dat is echter niet gebeurd. Buiten die periode is de trend sinds 2009 redelijk stabiel, ondanks andere veranderingen in het grondgebruik in het gehele havengebied (nieuwe bedrijven en uitbreidingen, vrijvallende locaties) en de grote toename van beschikbare gronden door de aanleg Maasvlakte 2.

Figuur 4 - Aantallen broedparen van de Kleine Mantelmeeuw in de haven van Rotterdam⁶

Uit de cijfers blijkt voorts dat de bijdrage van het havengebied aan de regionale staat van instandhouding ca. 50% is. Er lijkt sinds de eeuwwisseling wel een trend te zijn waarbij de

⁶ Staro, in voorbereiding op basis van jaarlijkse broedvogeltellingen in de haven, incl. de kleinere broedgebieden.

aantallen grote meeuwen gelijk blijven, maar zich meer over de Delta verspreiden. Dat is mogelijk het gevolg van beheermaatregelen in andere gebieden. Er is geen aanwijzing dat de bijdrage van het havengebied groter zou moeten zijn, daargelaten de juridische grondslag voor een dergelijke verplichting in het kader van besluitvorming over Maasvlakte 2. Er is wel discussie mogelijk over de natuurlijke omvang van de populatie.

De aanwezigheid van de broedende Kleine Mantelmeeuw in de haven dateert niet van voor de aanleg van de Europoort en Maasvlakte 1, zeker niet in de mate waarvan nu sprake is. Uit Figuur 3 blijkt dat de broedgevallen in de haven vanaf 1985 veel sneller zijn gestegen dan daarbuiten. Dat hangt samen met de kolonisatie van de Hollandse duinen door de Vos. Omdat in het havengebied veel geschikt broedgebied en weinig of geen vossen en andere predatoren aanwezig zijn, groeide de populatie daar veel sterker dan elders. Dat is bij de bepaling van het beoogde aantal broedparen vooralsnog buiten beschouwing gelaten, maar de vraag is gerechtvaardigd wat een natuurlijke populatie zonder het havengebied zou zijn. Het is ook niet uit te sluiten dat de Vos zich uiteindelijk toch in het havengebied vestigt, gezien de grote aantallen grondbroeders.

HbR werkt samen met Nederlandse en Vlaamse havens aan onderzoek naar de populatiedynamiek van grote meeuwensoorten in het deltagebied, gerelateerd aan havenontwikkelingen. In dat kader wordt door Bureau Waardenburg en Delta Projectmanagement een onderzoek naar verplaatsing van grote meeuwen tussen havens, natuurgebieden en andere gebieden uitgevoerd. Daarmee wordt beoogd het vraagstuk op een groter schaalniveau te benaderen. Dat kan onder andere betekenen dat gerichte beheermaatregelen buiten de havens worden overwogen. Een mogelijke consequentie is dat de populatie zich anders over het Deltagebied kan verdelen.

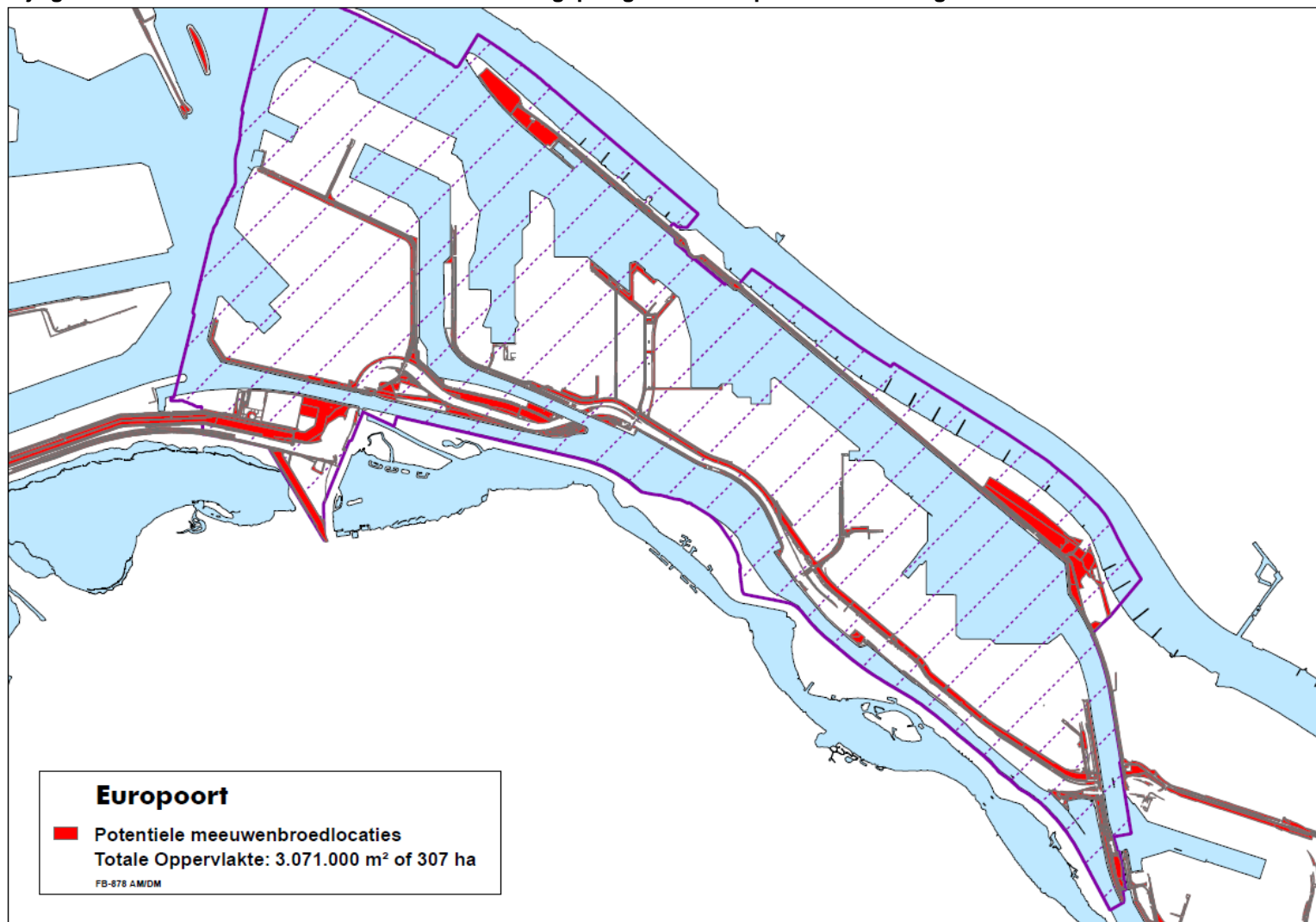
Stap 4 – Benodigde bijdrage Maasvlakte 2. De actuele bijdrage van Maasvlakte 2 aan de huidige staat van instandhouding van de Kleine Mantelmeeuw is om reeds toegelichte redenen nihil. Indien Maasvlakte 2 buiten beschouwing wordt gelaten resteert ruim voldoende broedgebied (zie stap 1 en 2). De ontwikkeling van Maasvlakte 2 heeft samengevat geen effect op de huidige populatie en draagt aanzienlijk bij aan broedgelegenheid voor toekomstige populaties, wat niet noodzakelijk is.

Stap 5 – Borging staat van in standhouding. De wijze waarop de duurzame staat van instandhouding van de Kleine Mantelmeeuw op korte en langere termijn wordt gewaarborgd is in de vorige stappen toegelicht voor wat betreft de door HbR genomen verantwoordelijkheid voor de in het havengebied aanwezige broedgelegenheid. De borging van de staat van instandhouding als geheel (broedende en niet broedende vogels, binnen en buiten het havengebied) is afhankelijk van omstandigheden en ontwikkelingen in een veel groter gebied. HbR, noch de gemeente kunnen die omstandigheden borgen. Wel kan worden geconcludeerd dat het havengebied ruimschoots aan bijdraagt aan de staat van instandhouding van de Kleine Mantelmeeuw als broedvogel op regionale en landelijke schaal.

Stap 6 – Monitoring. Voor de monitoring van de aantallen broedparen van de Kleine Mantelmeeuw in het havengebied wordt verwezen naar het al genoemde Beheerplan. Er is tot nu toe geen gericht onderzoek gedaan naar verschillen in broedsucces binnen het havengebied, omdat daar geen aanleiding voor was. Het broedsucces als geheel is goed en bij tellingen zijn geen opvallende verschillen waargenomen. De reproductie op leidingenstroken, bermen, e.d. is niet anders dan op braakliggende, uitgeefbare terreinen⁷. Zo is het broedsucces in de kolonies langs de Markweg en Beerweg niet slechter dan kolonies elders in de Europoort. Het gehele gebied ontleent voor grondbroeders zijn meerwaarde voornamelijk aan het open karakter en het vrijwel ontbreken van predatoren; andere factoren bepalen de omvang van de populaties. Het advies van de Commissie met betrekking tot het monitoren van het broedsucces wordt niettemin overgenomen.

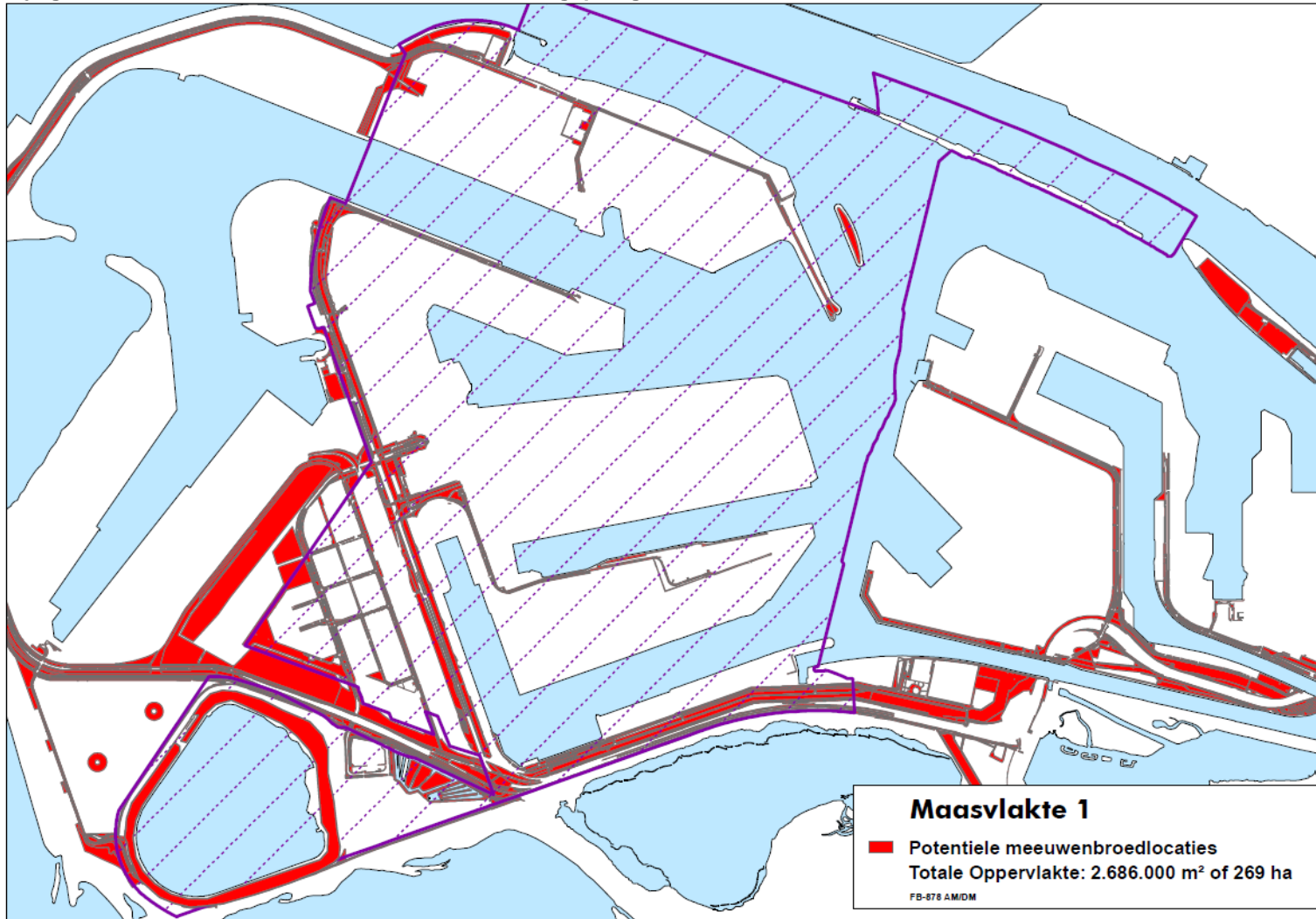
⁷ Mondelinge mededeling Staro, 2017.

Bijlage 1 Potentiële broedlocaties binnen bestemmingsplangebied 'Europoort en Landtong'

Datum 13 november 2017

Bijlage 2 Potentiële broedlocaties binnen bestemmingsplangebied 'Maasvlakte 1'

Datum 13 november 2017

Bijlage 3 Potentiële broedlocaties binnen bestemmingsplangebied 'Maasvlakte 2'

